

Byl jsem takový „západák“

S redaktorem Rádía Svobodná Evropa Petrem Brodem o zákulisí vysílání, životě v exilu a návratu domů

PROKOP TOMEK

Petr Brod patří mezi nepřehlédnutelné osobnosti české žurnalistiky. Je možné jej potkat i všude tam, kde se hovoří o moderních českých dějinách. Sám dějiny spoluvytvářel a zblízka sledoval, zejména v BBC a v Radio Free Europe.

Z Československa jste odešel v roce 1969 v necelých osmnácti. Jak k tomu došlo?

Můj otec Lev Brod prožil válku v Anglii. Pocházel z židovské rodiny, což také přispělo k rozhodnutí emigrovat, protože po sovětské invazi se zdálo, že vina za údajnou kontrarevoluci se podstrčí Židům, nebo „sionistům“, jak se tehdy říkalo. Věděli jsme, že obnova tužšího komunistického režimu bude mít dopad i na židovskou menšinu. A potom – rodiče byli ze státního, společenského, jazykového a kulturního hlediska takřkajíc nespolehliví, pokud se na ně podíváme očima komunistického režimu. Otec měl velké potíže v padesátých letech. Měl štěstí, že ho nezavřeli, ale coby předválečného právníka „jen“ poslali do výroby. Ocítl se tam také jako někdo, kdo byl v západní emigraci, jako Žid, jako někdo, kdo mluvil německy, a tak dále a tak dále. Takže my jsme si nechtěli zopakovat nějakou verzi padesátých let. Moje matka Alžběta Brodová, rozená Herrmannová, pocházela ze smíšené rodiny, křesťansko-židovské, se sudetskými, českými a rakouskými předky, z hlediska režimu byla také takový „nejistý element“. Oba rodiče měli příbuzné v západním Německu – otec sestru v Mnichově, matka oba bratry v Bavorsku, v Ingolstadtu a poblíž Norimberka. Po invazi bylo jasné, že tady nezůstaneme. Rodiče samozřejmě říkali, že je to hlavně kvůli mně, abych mohl studovat a měl nějakou budoucnost a podobně. Ale jistě to bylo

Otec Petra Broda Lev se svou matkou v roce 1930. Mathilda Brodová zahynula v roce 1943 v ghettu Terezín, Lev Brod zemřel v Bad Ischlu v roce 1988.
Foto: archiv Petra Broda

i v jejich zájmu, protože chtěli cestovat po světě, nechtěli být uzavřeni v normalizovaném Československu. Jako jediné možné cílové území se rodičům jevilo západní Německo, které jim bylo jazykově blízké, protože oba pocházeli z německy mluvících rodin, a Spolková republika byla jediná země, kde měl otec existenční perspektivu, protože jako důchodce a Němec – úřadům stačilo, že chodil do německé školy a při sčítání lidu v roce 1930 uvedl jako obcovací řeč němčinu – měl podle západoněmeckých zákonů nárok na penzi. Odešli jsme tedy do Bavorska. Tam jsme měli už povolení k trvalému pobytu od vlády Horního Bavorska někdy z konce padesátých nebo začátku šedesátých let. To otec dostal, když se o vystěhování pokoušel poprvé.

Od československých úřadů jsme v březnu 1969 dostali povolení k vystěhování a v červenci jsme odjeli.

Po krátké době, asi třídenním pobytu v táboře u Norimberka, jsme byli posláni do jižního Bavorska. Rodiče skončili dočasně v průchozím táboře Geretsried-Stein a já už o prázdninách zakotvil v jednom mládežnickém domově v Mnichově a pracoval jsem v knihkupectví. Po prázdninách jsem začal chodit na gymnázium. Bydlel jsem poblíž něj v internátě pro bavorské katolické chlapce. Před sebou jsem měl ještě dva roky gymnázia.

Odešli jste tedy legálně?

Ano. To bylo naše hlavní vítězství v celém tom nepřijemném roce po srpnu 1968. My jsme po invazi uvažovali o tom, jak odejít. Matka by byla bývala odešla jako většina jiných emigrantů hned, ale já a otec jsme si nedovedli představit život bez naší knihovny, nebo alespoň její části, a proto jsme se

rozhodli, jakmile se v září 1968 situace částečně uklidnila, požádat o legální vystěhování, což se nakonec povedlo. Napomohla tomu řada okolností, mimo jiné to, že matka pracovala v národním podniku Prodejny nábytkářského průmyslu, který zásoboval kancelářským nábytkem různé jiné státní podniky. Jednoho dne za ní přišel nákupčí z ministerstva vnitra a ona mu řekla, že to, co hledá, je takzvaný úzký profil, jak se tehdy říkalo, že zkrátka těch příslušných skříní není dost. On se ptal, zda by se to dalo nějak zařídit. Máma řekla, že případně ano, ale... A on se zeptal na to „ale“ a dozvěděl se, že na ministerstvu vnitra leží naše žádost o vystěhování. A zda by se to nějak nedalo usříšit. On na to, že se podívá. Ministerstvo vnitra dostalo svých pár skříní a my dostali výjezdni doložku. Lépe řečeno, cestovní doklad, na němž stálo, že jsme nezjištěné státní příslušnosti, zdržujeme se na území ČSSR přechodně a že se nám za účelem vystěhování vystavuje tzv. vystěhovalecký pas.

Takže neměli žádné nároky? Nežadovali nějakou kompenzaci?

Ne, tehdy ještě ne, odhlédneme-li od těch skříní. My jsme odjížděli v době, které říkám po vzoru Francouzů „drôle d'occupation“ nebo po příkladu Angličanů „phoney occupation“. Oni říkali údobí let 1939 až 1940 „drôle de guerre“ a „phoney war“. Tehdy byla vyhlášena válka, ale přímo se nebojovalo, byla to „podivná válka“. Já období do Husákova nástupu říkám „podivná okupace“. V té době na ministerstvu vnitra ještě neproběhly čistky. Byla to doba pro takové akce, jako byla ta naše žádost o vystěhování, relativně příznivá. Připomenu, že mnoha studentům se tehdy ještě podařilo prodloužit si studijní pobyt na Západě třeba do roku 1970 nebo 1971. Naše vystěhování tak proběhlo celkem hladce, s tím, že samozřejmě musel přijít někdo z Národní galerie a zjistit, zda nevyvážíme národní poklad ve formě obrazů. Nebo pro někoho z Národní knihovny jsme museli udělat seznam našich knih. To všechno se

muselo zkontrolovat, ale nakonec jsme povolení dostali. Užil jsem si tedy ještě první měsíce normalizace od dubna do začátku července 1969 a ten zážitek mi usnadnil odchod z republiky.

Měl jste možnost se legálně vrátet?

Do určité doby ano. To byl vlastně také jeden z důvodů, proč jsme s otcem trvali na legálním odchodu, protože jsme chtěli navštěvovat přátele a příbuzné. Měli jsme tu mimo jiné tetu Irmu, postarší oběť několika koncentráků. A skutečně, následujících deset let jsem mohl do Československa jezdit. Proto jsem zpočátku neuvažoval o tom, že bych vstoupil do služeb Svobodné Evropy. Bylo jasné, že tím pádem by byl s cestováním do ČSSR konec, a já jsem si udržoval určitou iluzi, že pokud nastoupím do BBC, nebude nějaká ta návštěva v budoucnu vyloučena.

Musel jste ale žádat o vízum, že?

Ano, jako západoněmecký občan jsem musel žádat o vízum. To se tehdy vydávalo na československém obchodním zastoupení v Kolíně nad Rýnem, protože do roku 1973 ČSSR a SRN ještě neměly plné diplomatické vztahy. Poprvé jsem Prahu znovu navštívil v roce 1971 a do roku 1979 jsem se sem dostal ještě čtyřikrát. Když jsem byl v Praze, musel jsem vždy po příjezdu jít s pasem do Bartolomějské – bydlel jsem u tety a musel se hlásit. Pětkrát to fungovalo bez potíží. O tom, že se něco změnilo, jsem se dozvěděl až nepřímo. V roce 1982, když jsem pracoval v BBC, mí rodiče poprvé nedostali vstupní vízum. Stalo se tak s poněkud křivkovským odůvodněním – že jsou nadále považováni za československé občany, protože nebyli propuštěni ze státního svazku. A že když chtějí jezdit do Československa, musí si upravit vztah se státem. Samozřejmě, hned následovaly konkrétní návrhy, kolik by to stálo a podobně. Rodiče na něco takového nechtěli přistoupit. Otec se sem už nikdy nepodíval, matka až po převratu. Když mi rodiče do Londýna

napsali, co si pražské úřady vymyslely, pustil jsem se do korespondence s československým zastoupením v Kolíně nad Rýnem. Argumentoval jsem, že nemohu být zpětně prohlášen za československého státního občana, když jsem vycestoval s dokumentem, v němž se uvádí, že jsem nezjištěné státní příslušnosti a na území ČSSR jsem se zdržoval přechodně. Ta korespondence samozřejmě k ničemu nevedla, tím pádem byla cesta zpět zabezděna a já mohl přejít do Svobodné Evropy. Prostě jsem věděl, že tím už nic nezkažím.

Když jste žil v Mnichově, určitě jste na Svobodnou Evropu a lidi z ní narazil.

Ano, mnohokrát. Pokud jste tou dobou byl v Mnichově a nestranil se Čechoslováků, což někteří emigranti také dělali, samozřejmě jste na ty lidi narážel. Ať už při kulturních akcích, které se týkaly Československa, ve specializovaných knihovnách nebo při občasných demonstracích organizací, které sdružovaly emigranty z východní Evropy a připomínaly například výročí srpnové invaze. Já jsem navíc v roce 1971 byl poprvé v Izraeli. Tam jsem potkal starou známou. Byla to někdejší americká studentka, Galia Golan, původně jako Američanka Gail Green. Já jsem ji poznal někdy v roce 1962, když mi bylo jedenáct. Otec, který pracoval jako průvodce ve Státním židovském muzeu, ji přivedl domů. To byla velká výjimka, otec si tehdy ještě tolik netroufal. Ale tohle bylo mladé, sympatické děvče, prostě se s ní dal do řeči a přivedl ji k nám na večeři. Když koncem šedesátých let dostudovala, odešla jako analytička do CIA. Tam se zabývala Československem a na základě této zkušenosti napsala dvě knihy o Pražském jaru a jeho dozvucích, které jsou velmi známé. Jako Židovka a sionistka se potom usadila v Izraeli a stala se profesorkou politických věd na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Když jsem byl v roce 1971 poprvé v Izraeli, byla už asistentkou nebo docentkou na univerzitě a dopisovala svoji knihu

■ **PETR BROD**, narozen 25. 11. 1951 v Praze. Po odchodu do Německa studoval v letech 1971–1980 politologii, východoevropské dějiny a žurnalistiku na Univerzitě Ludvíka-Maximiliána v Mnichově, na London School of Economics a na Harvardově univerzitě (Cambridge, Mass., USA). V roce 1977 získal na mnichovské univerzitě titul Magister Artium.

V letech 1980–1987 byl redaktorem v různých odděleních rozhlasu a televize BBC v Londýně.

V období let 1987–1993 byl zaměstnán v redakci Rádía Svobodná Evropa v Mnichově a v Praze (asistent ústředního ředitele, redaktor československého oddělení, 1990–1992 první stálý zpravodaj v Praze a vedoucí pražské kanceláře).

V letech 1993–1996 pracoval jako redaktor *Süddeutsche Zeitung* v Mnichově a v letech 1998–2000 jako jejich pražský korespondent. Od roku 2000 až do jejího zrušení v roce 2006 byl vedoucím redakce BBC v Praze.

Petr Brod na fotografii z 31. ledna 2014

Foto: autor

a potřebovala ještě nějaké rešerše. Hlavně sháněla karikatury z *Dikobrazu* jako ilustrace do té knihy. Dali nás dohromady a my přišli na to, že se vlastně známe, že mě devět let předtím viděla jako malého kluka. Když slyšela, že žiji v Mnichově, požádala mě, abych ty rešerše udělal. Ukázalo se, že kompletní *Dikobraz* mají v Mnichově jedině v archivu Svobodné Evropy. Takže jsem někdy na přelomu let 1971 a 1972 poprvé přišel do té budovy u Anglické zahrady a zašel do archivu. Byli tam mimo jiné Hanuš Hájek a jeho zástupce Ladislav Nižňanský. Probíral jsem se *Dikobrazem* a objednával fotokopie kreslených vtipů pro Galii Golan. Začátkem 70. let nebyla bezpečnostní opatření v budově tak přísná. Člověk jako já, se západoněmeckým pasem, který měl legitimní zájem o něco, co se tam nacházelo, se po ní mohl pohybovat poměrně volně. Také jsem byl v kantýně a poznal jsem tam pár lidí, a to byl můj první větší kontakt s pracovníky „Svobodky“.

Znal jste z Prahy její vysílání? Ptám se, protože se tehdy poměrně silně rušila.

Moc ne, právě pro to rušení. U nás se zahraniční rozhlas poslouchal, ale převážně BBC. Táta ji sledoval z jisté anglonostalgie, protože byl za války v Británii a jeho švagr Friedrich Burschell pracoval v německé redakci BBC. Ale Svobodná Evropa byla slyšet špatně. Kromě toho jsem vědomě sledoval politiku od poloviny šedesátých let, kdy už hlad po necenzurovaných zprávách nebyl tak velký jako v padesátých letech. Otec jako průvodce cizinců od nich občas dostal nějakou tu tiskovinu. Poté, co v roce 1965 odešel do penze, mohli také rodiče jednou za rok vycestovat na Západ, aby navštívili příbuzné nebo aby zajeli do Vídně za kulturou. Proto ani u nich už nebyl ten hlad po necenzurovaných informacích tak velký. Ochota hledat nějakou speciální anténu a vystavovat se podezření sousedů už tu nebyla.

Proč jste z BBC přešel do Svobodné Evropy?

Z několika důvodů. Jeden souvisel se stylem vysílání a s personálními otázkami. BBC měla odjakživa trochu jinou úlohu než Svobodná Evropa. Ne-

považovala se za tzv. surrogate radio, tedy náhražkový rozhlas, který plně vyvažuje nedostatek demokratických masových médií v cílové oblasti. Protože aby takovou náhražkou, subjektivně vzato plnohodnotnou, byla, musela by mít celou škálu programů věnovaných nejrozličnějším skupinám obyvatelstva a zároveň by musela věnovat velkou pozornost událostem přímo v cílovém území. Tuhle ambice BBC neměla. Rozpočet zahraničního vysílání BBC, na rozdíl od rozpočtu všeobecné BBC, byl sestavován ministerstvem zahraničí a byly to státní peníze. Tím se samozřejmě britská diplomacie vystavovala riziku, že cokoliv vyvolá nevoli v cílové oblasti, půjde přímo na účet britské vlády, což se také dělo. Takže když BBC vysílala něco, co namíchlo nějakého komunistického funkcionáře, mohlo to mít diplomatickou dohru. Uvedu příklad: V Praze na ÚV se někdo našel a uložil soudruhům v Černínském paláci, aby s tím něco udělali. Soudruzi si zavolali na kobereček nějakého britského diplomata, který za a) zřejmě vůbec nevěděl, o co jde, a za b) když mu bylo předestřeno, jakého zločinu se BBC dopustila ve svém vysílání toho

Počátek listopadových dní 1989 v RFE Mnichov. Zleva ?, Vladimír Kusín, Karel Moudrý, Ivan Cíkl, Petr Brod a Lída Rakušanová.

Foto: Josef Rakušan

a toho dne, byl překvapen, protože šlo nejspíše o něco z hlediska britského demokrata poměrně nevinného. Musel to ale vzít na vědomí. Musel to hlásit do Londýna, tam to odpovídající oddělení jeho ministerstva muselo nějakým způsobem zaregistrovat a vyšetřit. To znamená, že si povolali někoho z vedení zahraničního vysílání BBC, ten pak klepl přes prsty vedoucího východoevropského zahraničního vysílání, ten si povolal šéfa československé redakce atd. Byla to buzerace pro všechny zúčastněné, takže ti se tomu pokoušeli předem vyhnout. A proto někteří naši šéfové byli z mého pohledu a hlavně z pohledu příslušníků mé generace příliš defenzivní a nedávali vysílání do Československa dostatečný říz. Já a mně podobní, třeba Vít Kolář, který tam přišel krátce po mně, jsme si přáli, aby naše vysílání bylo blíže posluchači, také tím, že bude věnovat větší pozornost událostem okolo něj, a tím i opozičnímu hnutí. To se nám

nějaký čas nedařilo tak, jak jsme si představovali, a vedlo to k občasným konfliktům uvnitř redakce.

Druhá věc byla, že počátkem osmdesátých let přišlo do Británie několik disidentů z Československa, jako Karel Kyncl a Zdena Tominová. Nic proti nim, ale problém byl v tom, že jim najednou vedení redakce dávalo větší prostor, než jaký dávalo původně nám. Argumentovalo se tím, že „oni mají zkušenost z Československa“ a že jsou OCs, tedy „outside contributors“, přispěvatelé z venku, kteří nejsou zaměstnanci BBC, a tak mohou říct víc. Jsou to jejich názory a my, tedy BBC, se od nich můžeme lépe distancovat, než když někdo pronese stejnou „kacířskou myšlenku“ z pozice redaktora BBC. Mně se tyhle poměry moc nelíbily. Také jsem to občas říkal a dospěl k závěru, že když už mám dělat emigrantský rozhlas, tak pořádně. Ve smyslu: bolševika bít, jak se dá. Pro tohle mi Svobodná Evropa připadala jako vhod-

nější prostředí. Měl jsem i různé osobní důvody, například ten, že si v Británii nikdy nebudu moci dovolit být, jaký by mi vyhovoval. Londýn je obrovské město, které vás nutí, pokud nemáte vysoké příjmy, žít na předměstí. To předměstí je značně vzdálené. Každý den bych musel jezdit narvanou podzemkou hodinu, hodinu a půl do centra a to se mi nelíbilo. Druhá věc byla, že poblíž Mnichova žili moji stárnoucí rodiče. Otec se už blížil osmdesátce a já jsem chtěl v těch posledních letech být blíž k nim. Tyhle důvody se slily v jedno velké přání přejít do Mnichova, do Svobodné Evropy.

Myslel jsem si, že pro tu práci jsem jedinečně kvalifikovaný, ale ouha. Ukázalo se, že věci nejsou tak jednoduché. Pro vysvětlení používám svou teorii kmenů. Tvrdím, že ve Svobodné Evropě existovaly jisté kmeny. Jiní tomu říkali kliky, spolky, kamarily, kamarádsofity a tak dále. Prostě skupiny lidí, kteří z různých

důvodů drželi spolu a kteří také chtěli, když se ukázalo, že má být přijat nový zaměstnanec, aby to byl jejich člověk, a v tom směru vykonávali nátlak na vedení. To se týkalo i mého přechodu. V československé redakci takových kmenů také několik bylo. Identifikoval jsem kmen osmačtyřicátníků, kmen osmašedesátníků, kmen katolíků, kmen slovenských nacionalistů, kmen čechoslovakistů. A ti spolu sváděli boje o to, kdo má přijít na uvolněná místa. Já nezapadal ani do jednoho z těch kmenů. Nebyl jsem osmačtyřicátník, nebyl jsem osmašedesátník, protože v roce 1968 jsem byl příliš mladý, abych se veřejně angažoval. Přišel jsem na Západ legálně a oficiálně z jiných důvodů než politických. Byl jsem „divnej“ právě proto, že jsem byl mladý, absolvoval jsem už maturitu v Mnichově, studoval na západních univerzitách a nezapadal do jejich generačních zkušeností. Byl jsem Žid, žádný katolík ani slovenský luďák, čechoslovakista jsem byl takové té české odrůdy, ne slovenské, myslím ty Slováky, kteří se drželi myšlenky jednotného Československa. Prostě jsem nezapadal do generačních zkušeností většiny pracovníků Svobodné Evropy.

To se projevilo při prvních dvou pokusech přejít do její redakce. První jsem podnikl okolo roku 1984. V Mnichově se tehdy několikrát měnili šéfové. Některým bych vyhovoval víc, některým méně. Mluvil jsem s několika z nich, mj. s Otto Pickem. Jednou se stalo, že mi volal z Mnichova Karel Kašpárek. On byl, pokud vím, jedním z náčelníků „katolického kmene“ a člověk důležitý pro bezpečnostní opatření v redakci. Ptal se, zda se ještě ucházím o místo, že by bylo dobré aktivovat žádost. Později jsem se dozvěděl, že to bylo v době, kdy na jedno uvolněné místo v redakci kandidovalo několik lidí. Byl mezi nimi i Karel Moudrý, kterému nakonec dali přednost přede mnou, protože byl čerstvý příchozí z Československa. Bylo to za direktorátu Otty Pícky, a on tam chtěl mít někoho se zkušeností v českých sdělovacích prostředcích. A Kašpárek zase nechtěl Moudrého, protože ten předtím pracoval v *Obraně lidu*, což byl

oficiální list za normalizace. Takhle to probíhalo.

Nakonec jsem se do Svobodné Evropy dostal s určitou „tlačenkou“. Což mi není příjemné, protože jsem byl přesvědčen, že jsem pro tu práci kvalifikován lépe než většina ostatních uchazečů: měl jsem tu správnou kombinaci jazyků, mateřštinu českou, perfektní němčinu a angličtinu, pracoval jsem v BBC, také v německém oddělení BBC, a v domácím britském vysílání rozhlasu a televize. Měl jsem studijní předpoklady, vystudoval jsem politické vědy, východoevropské dějiny a žurnalistiku, měl jsem novinářské zkušenosti. Kde jste tehdy takového člověka mohli najít na trhu práce mezi československými emigranty?

Ale nic z toho nepomáhalo, až do roku 1987, kdy mi zavolala kamarádka, kterou jsem znal ze studijního pobytu na Harvardu. Strávil jsem tam akademický rok 1978/1979 a skamarádil se mimo jiné s dívkou, která se jmenovala (a jmenuje se i dnes) Paula Dobriansky. Paula byla původem z ukrajinské rodiny, ale Američanka narozená již ve Spojených státech. Její otec Lev byl dlouhá léta šéfem největší ukrajinské exilové organizace ve Spojených státech, Ukrainian Congress Committee of America, a Paula byla politicky aktivní. Přikláněla se k republikánům a sloužila po studiích, tedy v druhé polovině osmdesátých let, v Národní bezpečnostní radě, National Security Council, což je takový „think tank“ v Bílém domě. Měla tam na starosti východoevropské záležitosti. A ona mi volala: *Ty jsi se přece chtěl dostat do té Svobodné Evropy?* Já na to: *Ano. – A platí to ještě?*, na což jsem odpověděl: *Ano, platí. – No, teď tam půjde nový ředitel, Greg Wierzynski, já ho dobře znám, nechceš si s ním promluvit?*

Tak jsem za ním šel, bylo to v časném létě 1987. Greg mě přijal spolu se svým zástupcem Joelem Blockerem. Wierzynski byl o něco starší než já. Předtím mimo jiné působil jako zahraniční zpravodaj týdeníku *Time*. Byl polského původu, ale narozený v Americe. Velmi dobře jsme si rozuměli. Spojovalo nás, že jsme měli oba západní žurnalistické zkušenosti a po-

dobné univerzitní zázemí. Tak jsem podal v BBC výpověď a v říjnu 1987 odešel do Mnichova.

Když jsem nastoupil, řekli mi v československém oddělení: *Budete sedět tamhle, tam je volný stůl*. Byla to kancelář Pavla Kohna, tehdy do-
sluhujícího kulturního redaktora a redaktora několika magazínových pořadů. Tou místností se procházelo do kanceláře Egona Lánského, která byla naplněna horami tiskovin. To se mi velmi líbilo. Egona jsem znal z BBC. Tak jsem se u Pavla Kohna uvelebil a čekal, co přijde. Druhý den mi volali z kanceláře ředitele Wierzynského, kde prý jsem? Já na to, že jsem v československé redakci, kam jsem byl přijat. A oni: *Ne, ne, ty půjdeš k nám*. Tak dobře, odklusal jsem na ředitelnu a tam mi ohlásili, že si ředitel a jeho zástupce přejí, abych se stal druhým z tzv. special assistants, což byli asistenti, kteří podporovali přímo ředitele a jeho zástupce v určitých věcech. Hlavním byl Charles Andras, zvaný Charlie, velmi zajímavá postava. Příjemný starý pán, který pocházel z východního Slovenska, ale z maďarsky mluvící oblasti. Před válkou studoval na Karlově univerzitě v Praze, takže uměl také česky. Ten měl jednu zásadní úlohu – připravovat ředitele a jeho zástupce na hlavní redakční porady. Připravovat tím, že jim sdělí, jak se vyvíjí zpravodajská situace ve východní Evropě, co je nového, kde jsou případné problémy a také problémy pro naše vysílání. Ředitel i jeho zástupce byli sice plnokrevní novináři, ale měli spoustu administrativních úkolů a nemohli během dne neustále sledovat proud zpráv, komentářů atd. Ty analyzovala a po celé budově distribuovala centrála zvaná newsroom. Úlohou Charlieho a jeho asistenta bylo, aby z té záplavy novinek vybírali to nejlepší a dávali to na tzv. recommended list, vydávaný dvakrát denně. To byl seznam doporučených zpravodajských textů, zpráv tiskových agentur (anglicky „copy“), článků světového tisku a textů jiného druhu, ze kterých se mělo vytvářet hlavní politické zpravodajství všech redakcí. My jsme jim samozřejmě ne-

mluvili do toho, jak udělají sportovní magazín nebo kulturní rubriku atd. Ale byla tady snaha, aby politické zpravodajství pokrývalo ve všech případech určité jádro, které bylo společné všem jazykům a redakcím. Tedy dvě či tři „stories“, o kterých by referovali všichni, protože z hlediska zpravodajského a novinářského byly ten den nejdůležitější. A aby brali v úvahu některá další témata, která jsme také považovali za důležitá a která se měla nějakým způsobem promítnout do vysílání. Což byla samozřejmě pomůcka, aby se dejme tomu maďarské oddělení neutrhlo ze řetězu a neusmyslelo si, že bude celý den a každý den vysílat jen o maďarských záležitostech, a aby bralo v úvahu, že jsou na světě i jiné země, jiný politický vývoj, jiné náměty, které mohou naše posluchače zajímat, a aby se to promítlo do vysílání.

Naši snahou bylo třeba docílit toho, aby se v den, kdy se na Islandu sešel prezident Reagan se svým sovětským protějškem, toto téma, třeba kvůli ideologickému odporu, který mohli pocítovat dejme tomu redaktoři bulharské nebo maďarské sekce, neocitlo v jejich vysílání někde vzadu. Protože ti lidé měli pokusů o deténte už dost a říkali si: *Co já budu předstírat, že se světová situace zlepšuje, komunisti jsou u mě doma pořád na koni, já chci vysílat o bulharských záležitostech, ne o nějakém summitu v Reykjavíku*. To by byla jistě extrémní pozice, ale mohla se vyskytnout. Úlohou oněch special assistants bylo tedy být jakýmsi hlavními editory celého rádia a usměrňovat zpravodajství.

Charlie Andras už přesluhoval, byl tam od padesátých let. Byl ale polyglot, výborně se vyznal ve světové politice a měl takové zkušenosti, že byl považován za nepostradatelného. Jeho zástupkyní byla mladá dívka jménem Pamela, s americkým univerzitním diplomem, nyní se jmenuje Pamela Hudson. Oni měli mezi sebou den rozdělený tak, že Charlie sledoval vývoj mezinárodních událostí ráno od čtyř do devíti. Pak si šel domů lehnout a přišel zase ve dvě odpoledne a byl tam do šesti. Pamela tam byla od sedmi ráno do večera

do pěti, tak aby tam byla kontinuita, aby si některé věci předávali. Souviselo to také s kaskádou redakčních porad. Ta hlavní byla poměrně brzo, po osmé ráno, a na ni chodili ředitel a jeho zástupce a vedoucí všech hlavních oddělení, vedoucí výzkumného oddělení nebo jeho zástupce, vedoucí monitoringu nebo jeho zástupce, šéf newsroomu atd. Byli tam tedy všichni, kteří se nějakým způsobem podíleli na řízení vysílání a přísunu materiálu. Na toto ranní sezení, po němž následovaly redakční porady jednotlivých jazykových redakcí, museli být ředitel a jeho zástupce už plně připraveni, museli vědět, co se odehrálo přes noc. To bylo důležité také kvůli časovému posunu, protože přes noc k nám přicházely telexem články z amerických novin a faxové kopie ze západoevropského tisku, úvodníky nebo články týkající se východní Evropy atd. I přes noc se toho hodně dělo, docházelo hodně materiálu. No a pak se zpravodajská situace vyvíjela celý den. Pořád tady musel být někdo, kdo na to dával pozor, kdo byl schopen do těch osmi ráno sestavit hlavní recommended list toho dne. Okolo páté odpoledne se vydával ten druhý, který zachycoval vývoj přes den a pomáhal redaktorům pozdě večerních zpráv a zpravodajských pořadů.

Pamela odcházela na roční studijní pobyt do Ameriky, někdo musel tu díru zacpat, a tím někým jsem byl já. Takže jsem se stal někým, kdo by se, kdyby to byla americká vládní funkce, označoval jako „special assistant“ nebo „deputy special assistant“. S Charliem jsme se brzo dobře zkoordinovali. Já jsem tedy přicházel do práce na své poměry brzo, v půl osmé, nejpozději v osm, abych s ním stačil probrat některé věci, které on sledoval už od čtyř. Spolu jsme šli „brífovat“ ředitele a jeho zástupce, s nimi jsme absolvovali zmíněnou hlavní redakční poradou a potom jsem kormidlo převzal já, zatímco Charlie se šel domů vyspat. Pak jsem připravoval odpolední vydání recommended list, následovala nějaká poradka a šlo se domů.

Součástí recommended list, seznamu doporučených materiálů, byly jednotlivé příspěvky z tzv. budgetu.

To byly hromady papíru, které měly svůj zdroj hlavně v newsroomu. Šlo o v angličtině zformulované zprávy pro přehledy vysílané každou hodinu, kopie článků hlavně z denního tisku, příspěvky našich zpravodajů, výňatky z monitoringu atd. K tomu jednotlivé odbory našeho výzkumného oddělení přidávaly monitoring tisku z jejich cílové oblasti atd. Budget byl prostě nepřetržitý tok materiálů, které, srovnané do sloupku, každý den vydaly na takových dvacet centimetrů. To bylo považováno za nejlevnější způsob distribuce materiálů, proto budget (rozpočet). Tak se v předinternetové éře snižovaly výdaje na zásobování všech oddělení stejným materiálem. Nedostávali to všichni, jen odpovědní redaktoři. Například klíčový redaktor v zahraniční rubrice zpravodajství československé redakce pověřil jednoho ze svých spolupracovníků, aby zpracoval příspěvek týkající se maďarských hospodářských reforem. Vyňal z budgetu podklady a dal mu je dispozici. Shánět zvlášť a narychlo další materiály by byl tehdy problém. Každá redakce by musela mít třeba svůj dálnopis na Agence France Press nebo UPI. To by se jednak prodražilo a hlavně by to bylo zbytečné. Newsroom to prostě dělal pro všechny společně. To, co považoval za důležité, dal do budgetu a nechal rozmnožovat a dostávalo to několik desítek klíčových redaktorů po budově.

Naši funkcí, kromě doporučování, bylo zároveň vydávat takzvané varování (cautions) před některými materiály, které přes newsroom proklouzly do budgetu, ale které jsme považovali za nevhodné, buď ideově, nebo věcně. Zcela výjimečně se mohlo stát, že by do budgetu pronikla komunistická propaganda, explicitní či zakuklená. Kdyby to někdo slyšel z našeho vysílání, pomyslel by si, že jsme se zbláznili. Hlavní varování se ale týkala věcí, které nebyly dobře ověřené, které nám připadaly pochybné z novinářského hlediska, kde se nám třeba zdálo, že číselné údaje jsou chybné, nebo kde byly vyslovené omyly. To bylo dost časté. Čistě historické chyby byly poměrně

obvyklé. Britský novinář jel třeba poprvé do Československa, napsal o tom reportáž a dozvěděli jsme se, že Československo bylo nacisty obsazeno v roce 1940, komunisté přišli k moci v roce 1952 a prvními oběťmi komunistického režimu byli komunisté, Slánský a tak dále. Na takové věci jsme poukazovali, a buď jsme v tom varování řekli: *Nepoužívejte čtvrtý odstavec, kvůli věcným chybám*, nebo jsme zakázali používání celého materiálu.

Častým důvodem zákazů materiálu jiného druhu bylo, že kdybychom ho použili, mohl by přispět k poškozování závažných zahraničněpolitických zájmů Spojených států, což byla velmi vágní formulace, kterou dostal do vínku každý, kdo přišel do Svobodné Evropy. Ale ještě důležitější bylo, že by některé materiály mohly přispět k eskalaci již existujících konfliktů mezi Východem a Západem nebo uvnitř komunistického bloku. Jeden příklad, který vždycky používám: vysílali jsme v době, kdy vrcholil konflikt mezi Arménií a Ázerbajdžánem ohledně Náhorního Karabachu. Měli jsme v budově jak arménskou, tak ázerbajdžánskou redakci. A kdyby nebyly přísně kontrolovány vedením rádia, asi by se do sebe pouštěly. Ne fyzicky v budově rádia, ale na jeho vlnách, protože v tom konfliktu samozřejmě každá držela palce své straně. A Spojené státy neměly zájem na eskalaci sporu. A už vůbec ne na násilném svržení komunistických režimů poté, co si americká politika popálila ruce v Maďarsku. A to ani ne vlastní vinou, ale spíš tím, že maďarské vysílání Svobodné Evropy živilo naděje některých Maďarů na západní intervenci. To se stalo později předmětem zkoumání v americkém Kongresu a od té doby vládla velká opatrnost, co se týká ozbrojených a násilných konfliktů.

Po roce a dvou měsících, koncem roku 1988, se Pamela vrátila z Ameriky, takže mohla převzít moje místo. Měnilo se také vedení, Greg Wierzynski poměrně brzo odešel zpět do Států a v ředitelském křesle ho nahradil Ross Johnson, známý analytik z Randovy korporace, soukromého politologického výzkumného ústavu

Spolu s Pavlem Pecháčkem hostem Občanského Semafóra, Praha, březen 1991

Foto: archiv Petra Broda

v Santa Monice. Ten mě znal z dřívějšíka a nabídl mi, abych se stal hlavním „speciálním asistentem“, tedy abych po odchodu Charlieho Andrase do penze převzal jeho místo, což by znamenalo vstávat ve čtyři ráno. To pro mě nepřicházelo v úvahu, to bych asi fyzicky nevydržel. Já jsem spíš noční pták. To byla jedna věc. Druhá věc byla, že celých těch čtrnáct měsíců si československá redakce stěžovala, že sice hradí ze svého rozpočtu můj plat, ale že za něj nic nemá. A mezi řádky kritizovala ředitele, že žije na úkor československé redakce. Že plat, který mohla vyplácet plnohodnotnému redaktorovi, je vyplácen asistentovi ředitele vysílání celé stanice. S tím se prý musí něco administrativně udělat. Tyhle dvě věci se sešly a já jsem řekl, že nechci dělat hlavního asistenta, kvůli dennímu rozvrhu. S Rossem Johnsonem jsme se potom dohodli, že půjdu do československé redakce, kde na mě čekali. V lednu 1989 jsem tedy přešel do československého vysílání.

Tam právě také docházelo ke změnám, odcházel ředitel Zdeněk Šedivý...

Zásadní změny přišly až v létě, kdy k nám jako nový ředitel dorazil z Hlasu Ameriky Pavel Pecháček. Do té doby vývoj uvnitř redakce spíše stagnoval.

Byl jste ve vysílání pořad „Petr Lukavec“?

Měl jsem v úmyslu zůstat jím až do konce, ale pak mě někdo – snad i omylem – označil ve vysílání jako Petra Broda. Moje identita nebyla žádným tajemstvím. Kdy jsem přešel k užívání vlastního jména, už ani nevím.

Měl jste na starosti politickou agendu?

Přesněji řečeno zahraničněpolitickou, tedy zpravodajství o mimočeskoslovenských událostech, mezinárodních vztazích atd. Bylo to ale tak, že původně jsem přišel na místo řadového zahraničněpolitického redaktora. Takže jsem například nějakou dobu podléhal Ctiboru Pečivovi, který vedl zahraničněpolitickou rubriku. V ní také ještě dosluhoval Denis Žižka. V průběhu roku 1989 nastala řada změn, což mimo jiné vedlo k tomu,

že jsem se stal tzv. senior editorem, v redakční hantýrce oukejářem. Protože jsem za sebou měl zkušenost na ředitelství, stal jsem se redaktorem, který mohl schvalovat texty kolegů nebo příspěvky z jiných zdrojů do vysílání – na manuskript jsem napsal O. K. a své jméno. Občas jsem také musel schvalovat manuskripty do pořadů typu magazínu, které se nutně netýkaly zahraniční politiky. Sem tam mi třeba nosila své pořady k podpisu Yvonne Přenosilová.

Jak jste se cítil v prostředí „kmenů“?

Moc si na mě nedovolovaly. Pro některé, nechci zevšeobecňovat, jsem byl záhadná figura, která se objevila odnikud. Že jsem byl do roku 1987 v BBC, věděli, ale předtím o mně nikdy neslyšeli. Jak o mně ostatně mohli slyšet, když jsem se neúčastnil krajan-ského života? Nebyl jsem spojován ani se *Svědectvím*, ani se skupinou *Listy*, ani s mnichovskou *Národní politikou*. Nikam jsem nepřispíval. Byl jsem takový „západák“. Měl jsem v zahraničí zázemí, dokonce rodiče. Maturoval jsem v Mnichově, absolvoval tamní univerzitu, studoval i v Anglii a Americe, po nástupu do „Svobodky“ jsem hned pracoval na ředitelství, potom jsem teprve přišel do československé redakce. Předtím jsem každý týden psal přehled událostí v sovětském bloku, který jednotlivé redakce z angličtiny překládaly do svých jazyků a používaly ve víkendovém vysílání. Zkrátka jsem se vymykal obvyklému osobnostnímu profilu zavedených redaktorů a vzhledem k mým vztahům k americkému vedení byly zmíněné „kmeny“ vůči mně opatrné.

Občas se ale výhrady objevily. Jednou se Američané pokusili udělat mě zástupcem ředitele československé redakce (zástupců bylo několik) a proti tomu se ohradila slečna Olga Kopecká. Prý že za sebou nemám dostatečně dlouhou zkušenost ze Svobodné Evropy. To byla věcně vzato pravda, byl jsem tam jen něco přes rok. Ovšem z hlediska slečny Kopecké, která také na místech zástupců ředitele nechtěla

Na sympoziu *Opus bonum* v bavorském Frankenu, listopad 1992 (s kytarou Dáša Vokatá, za ní Jana Schulzová, vpravo Petr Brod) a svatba s Leou, Praha, 28. března 1992

Foto: Josef Rakušan, archiv Petra Broda

trpět bývalé komunisty, dopadla její intervence kontraproduktivně, protože to místo dostal Milan Schulz, do roku 1968 člen KSČ. To jistě nebylo podle jejích představ, ale když už použila argument o délce praxe ve Svobodné Evropě, nemohla couvnout. Mně to bylo celkem jedno. Bylo by to hezké, byl bych měl vyšší plat, ale také větší zodpovědnost a delší pracovní dobu, takže já jsem na to zase tolik netlačil.

Mentálně nejbliž jsem měl samozřejmě ke „kmenu“ osmašedesátníků, generačně a také životní zkušeností. Ale i já jsem si pochopitelně udržoval určitý distanc od bývalých komunistů. A měl jsem poměrně blízko k osmačtyřicátníkům, pokud tam ještě vůbec byli. Někteří byli velmi sympatičtí, třeba Denis Žižka. Jednoznačně zařaditelný jsem nebyl ani poté, co jsem s osmašedesátníky téměř dva roky

sdílel u oběda hlavní z několika československých stolů v kantýně. Tam kromě osmašedesátníků zasedali i lidé, kteří odešli z Československa za normalizace. K tomuto stolu by si třeba slečna Kopecká nikdy nepřisedla. Pecháček s námi sedával normálně, i když on byl tak trochu jiný případ, už tím, že jeho otec Jaroslav byl osmačtyřicátník a kdysi také pracoval ve Svobodné Evropě. Pavel měl ale blízko ke společnosti velkého stolu a sedával s námi.

V roce 1989 se zahraniční politika víc než dříve prolínala s domácími událostmi v Československu. Převážnou část roku jsem se ve vysílání věnoval vývoji v okolních socialistických zemích, ale ten měl přesah do ČSSR. Občas jsem to nevydržel a napsal jsem také něco k československým událostem. Zvlášť jednou v létě, v srpnu, když byly oslavy 45. výročí Slovenského národního povstání a generální tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák zase řečnil v Banské Bystrici, jsem se neudržel a napsal jsem komentář. Kulminoval ve větě, že to bylo naposledy, co Husák przní historii SNP. A ukázalo se, že v tom smyslu jsem měl prorockou pravdu. Ovšem to už bylo v době, kdy Pavel Tigrid řekl v našem vysílání, že by se Václav Havel měl stát prezidentem. V tom zázračném roce jsme dostávali stovky dopisů a telefonátů z Československa a k československým událostem, takže jsem se vlasti mentálně začal opět přibližovat. To se projevilo i v tom, že když došlo k sametové revoluci, patřil jsem k prvním kandidátům na to, kdo bude vyslán jako novinář do Prahy. Ale protože v mém případě neexistoval žádný naléhavý důvod, abych tam okamžitě vyrazil, a protože jsme museli udržet vysílání a neměli neomezené personální stavy, došlo k různým kompromisům. Jako první jel Karel Kryl, kterému krátce předtím umřela maminka, na jejíž pohřeb ho Husákov režim nepustil. Národ teď na něj netrpělivě čekal. A tak jel Karel jako první. Po něm následovali redaktori domácí rubriky zpravodajství jako Lída Rakušanová, Milan Schulz a Karel Kühnl.

Když se připravoval plán toho, kdo a kdy bude moci krátkodobě opustit mnichovskou redakci a vyrazit poprvé po dlouhých letech do Československa, přišla zpráva, že krátce před Vánoci se bude konat mimořádný sjezd KSČ. Tehdy jsem si řekl, že při tak zajímavé akci nesmím chybět, a řekl jsem Pecháčkovi, že chci jet. Kolegové už do Československa jezdili také soukromě, ale co se týkalo reportážních úkolů, byl jsem asi pátý nebo šestý v pořadí. Sjezd „rudochů“ byl zklamáním. Soudruzi se potáceli po Sjezdovém paláci a nevěděli pořádně co se sebou. Byly tam různé frakce a už to spíš byl jakýsi folklor.

A pak jste v květnu 1990 nastoupil jako první stálý zpravodaj Svobodné Evropy v Praze.

Ano. Po návratu z první cesty v provincii za mnou přišel Pavel Pecháček a zeptal se mě, jestli bych byl ochoten sloužit jako první stálý zpravodaj. Já jsem souhlasil, a to z nejrůznějších důvodů. Volba padla na mě možná i proto, že jsem neměl v Mnichově rodinné závazky. Pro řadu lidí, kteří by tu práci rádi dělali, to bylo komplikované, protože měli rodinu, byli zvyklí na určitou životní úroveň a děti chodily do německých škol. Já jsem tehdy byl ještě sám a mohl se poměrně rychle přesunout. A celkem mě to i lákalo – ta ironie dějin, že budu první stálý zpravodaj „Svobodky“ v Praze, že se stanu jakousi „poznámkou pod čarou“ v dějinách toho rozhlasu. A tak jsem na tu nabídku přistoupil s tím, že to bude na rok a pak se uvidí. Později jsem si pobyt v Praze o rok prodloužil.

Jaké to bylo, pracovat v nových podmínkách?

Náročné v tom smyslu, že jsem byl jako „západák“ zvyklý na určitý logistický standard. A ten jsem v Praze neměl. Hlavním problémem byly telefony. Začínalo to těžkostmi při získávání dostatečného počtu linek pro redakci. Potom šlo o to, vůbec se někam dovolat. Jednou jsem to propočítal: v letech 1990–1992 se v průměru z deseti poku-

sů o telefonát povedl jeden. Ve třech případech to zmizelo v nenávratnu, prostě se nic neozvalo. Ve třech případech ti lidé nebyli doma. V dalších třech případech se ozval někdo jiný a v jednom případě jsem se dovolal. To bylo velmi frustrující. A při tom všem se ještě muselo číslo vytáčet. To byla tedy jedna věc, která mi vadila. Druhá věc byla z oboru „komfort denního života“. První kancelář jsme měli v Ostrovní ulici za Národním divadlem. Moje pracovní doba se do určité míry odvíjela od toho, jak se vysílalo. Poslední pořad se vysílal mezi šestou a sedmou a já jsem byl v redakci až do jeho konce. Pak jsem balil, třídil věci na příští den a domů šel po osmé. Ukázalo se, že tou dobou v pražských restauracích neradi servírují teplá jídla: *My už máme zavřeno* nebo *Kuchyň skončila*. Tak zněly dozvuky plánovaného hospodářství v gastronomii. Bydlení jsem měl poměrně jednoduché, ale to mě tehdy ještě netrápilo. Magistrát mi dal k dispozici dvougaronku v hotelovém domě na Petřínách.

Tyhle počáteční logistické potíže nebyly důvodem, který by mě přiměl k odchodu ze Svobodné Evropy. Především jsem si chtěl vyzkoušet něco jiného. Když došlo k porážce komunismu, což byl hlavní účel snažení mého a mých kolegů v těch posledních deseti, dvanácti letech, říkal jsem si, že není proč zůstat v „emigrantském“ rozhlasu. Chtěl jsem sobě a světu dokázat, že umím pracovat i v „normálních“ médiích, a vzhledem k tomu, že jsem uměl německy a anglicky, chtěl jsem pracovat v normálních médiích západního světa a také se znovu přesunout víc na pole mezinárodní politiky, protože ty dva roky v Praze mě nutily neustále se zabývat domácí, československou politikou. A to byl další důvod, proč mě práce v Praze začala po určité době strašně nudit. Doba mě tlačila k tomu, abych se stále vracel k otázce další existence československého státu. Byl jsem čechoslovakista v tom smyslu, že jsem považoval myšlenku společného státu za dostatečně nosnou. Tak jsem byl vychován svým otcem, který byl toho názoru, že když už se rozbouralo Rakousko-Uhersko, ales-

Snímek z předávání Zlaté hvězdy hrdiny ČSSR dceři kapitána Františka Vrátka, který padl na Dukle. Petr Brod (s manželkou) je jedním z příbuzných. VHÚ Praha, září 2012. Foto: archiv P. Broda

poň Československo by se mělo udržet, protože rozdrobenost střední Evropy vybízela totalitní režimy v Německu a Sovětském svazu, aby tu zasahovaly. Ale zároveň jsem si říkal, že když v nové Evropě mají vlastní stát, nebo na něj vznášejí nárok, Estonci a Albánci, neexistuje logický, racionální důvod odepírat takový nárok Slovákům a nic, co na české straně bude podniknuto, nepřiměje onu část slovenské politické elity, která se přiklonila k myšlence samostatnosti, aby se jí vzdala. A všechny ty boje o společný domeček, společnou stříšku či konfederaci atd. jsem považoval poměrně brzy za beznadějné. Proto mě nudilo, že se to pořád omílá a hledají se nějaká východiska. To byl jeden z momentů, proč jsem se chtěl vrátit na, z mého pohledu, zajímavější pole mezinárodní politiky a případně přejít do nějakého západního média. Vzhledem ke své zkušenosti z Mnichova, a taky proto, že jsem od studentských let četl s velkou náruživostí deník *Süddeutsche Zeitung*, chtěl jsem se dostat do jeho redakce. SZ, jak se tomuto listu zkráceně říká, jsou největší seriózní noviny v Mnichově. Jsou středověkého zaměření, někdo by řekl liberálního. Do těchhle výborných novin jsem se tedy

chtěl dostat a krátce po mém odchodu z Prahy koncem roku 1992 se mi to i podařilo. Redakci Svobodné Evropy jsem proto koncem března 1993 opustil.

Jak jste vnímal rok 1990, tedy počátky obnovy demokracie v Československu?

Byl jsem sice vždy přesvědčen, že nemohu moc kritizovat, protože jsem nikdy nebyl ochoten sám aktivně vstoupit do politiky. A v tom smyslu jsem si vážil politiků nebo bývalých disidentů, kteří byli ochotni na sebe to břímě vzít. Měl jsem sice určité názory, ale nebyl jsem je ochoten prosazovat ve veřejném prostoru, nebyl jsem ochoten vzdát se svého osobního pohodlí, nechtěl jsem nějaké veřejné činnosti obětovat víkendy a večery. Angažmá v politice jsem si představoval jako nudné hodiny v zakouřených prostorách pивnic a tak. Byl jsem tedy vděčný těm, kteří za mě formulovali politické programy, za mě chodili po voličských shromážděních, za mě vysedávali na vleklých jednáních výborů a podvýborů, zatímco já jsem si mohl komentovat události v Tichomoří, na Blízkém východě a v Americe a nemusel jsem se spouštět do nížin

státoprávních uspořádání. Nemusel jsem se zabývat ani reformami hospodářství, kterým jsem upřímně řečeno moc nerozuměl, nikdy jsem do hloubky nestudoval ekonomii. Vždy jsem s tím zápolil, třeba když jsem měl napsat něco o kuponové privatizaci, ale v tomhle ohledu jsem se se svou kritikou držel zpátky. Ostatně jsem věděl, že kritika ze strany emigrantů může být vždy odmrštěna se slovy: *Vy jste tu nebyli, vy jste to nezažili, vy nemáte co kecat, to jsou knížecké rady* a podobně.

Další z důvodů mé politické zdrženlivosti byl ten, že jsem se seznámil se svou budoucí ženou, že jsem začal věci nazírat také jejíma očima a že její matka byla kdysi členkou komunistické strany. Moje tchyně vstoupila do KSČ za války v odboji, což ji trochu omlouvá, a nikdy z ní nevystoupila. Prostě jsem si, co se politiky týče, dával pozor na to, co budu lidem, kteří tady na rozdíl ode mne vytrvali až do roku 1989, metat do tváře coby rady nebo výzvy. Věděl jsem také, že tu nebudu chtít zůstat věčně. Na začátku devadesátých let mě tu, jak už jsem řekl, hodně štvala logistika, šla mi na nervy ta bezvýsledná státoprávní jednání a měl jsem chuť dostat se do západních médií, a jak to tady konkrétně dopadne, mě už zase tolik nezajímalo. A tak jsem v roce 1992 odešel znovu do Mnichova a pobyl tam do roku 1998. Do Prahy jsem se definitivně vrátil, když už bylo všechno ukuchtěno, jako zpravodaj *Süddeutsche Zeitung*. Po dvou letech se opakovala frustrace ze začátku dekády – zase jsem měl domácích poměrů po krk, protože jsem se musel zabývat opoziční smlouvou a podobnými libůstkami české politiky a věděl jsem, že to německého čtenáře moc nezajímá. Vždycky když jsem o tom psal, musel jsem ve čtyřiceti řádcích napřed sdělit, o co se vlastně jedná. Musel jsem se zabývat vnitřní politikou, která nebyla mou prioritou ani na Západě, v žádném státě, a byl jsem zase nespokojený. Proto jsem v roce 1999 uvítal nabídku BBC, abych převzal její pražskou redakci. Znamenalo to, že se budu znovu moci věnovat spíš zahraniční politice. Ale to už je jiný příběh.

pd